

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหากฎหมายการยุบพรรคการเมืองของศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

พรรคการเมืองเป็นองค์กรทางการเมืองประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญต่อระบอบประชาธิปไตยอย่างยิ่ง จึงอยู่ที่การยุบพรรคการเมืองนั้นสามารถกระทำได้อาจมีกฎหมายให้อำนาจไว้แต่การกระทำดังกล่าวควรนำมาใช้ต่อเมื่อกรณีจำเป็นที่สุดเท่านั้น เพราะมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพอย่างรุนแรง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 นั้น เป็นรัฐธรรมนูญที่ถูกโต้แย้งอย่างมากทั้งในด้านความชอบธรรมและตัวเนื้อหาเองซึ่งถูกมองว่าจะนำสังคมไทยไปสู่วิกฤติทางการเมืองในที่สุด ซึ่งความกังวลดังกล่าวเริ่มปรากฏขึ้นภายในเวลาไม่นานหลังจากกระบวนการต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญเริ่มดำเนินไปได้หนึ่งในปัญหาของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ที่ควรพิจารณา คือ มาตรา 237 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรคการเมืองที่หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีส่วนรู้เห็นในการกระทำที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร บทบัญญัติดังกล่าวไม่น่าจะเป็นสิ่งที่ถูกต้องในระบอบประชาธิปไตยเพราะมีปัญหาเรื่องการลงโทษบุคคลทั้งที่ไม่มีกระทำความผิดกฎหมาย กระทบสิทธิทางการเมืองของบุคคลจำนวนมากซึ่งเป็นผลเสียต่อระบอบประชาธิปไตยเอง

งานวิจัยนี้จะพยายามชี้ให้เห็นถึงภาพความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองกับระบอบของประชาธิปไตยว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไรและการยุบพรรคการเมืองนั้นมีเหตุผลสนับสนุนและคัดค้านกันอย่างไรบ้าง ตลอดจนการชี้ให้เห็นปัญหาจากการยุบพรรคการเมืองเนื่องจากผู้บริหารพรรคการเมืองมีส่วนรู้เห็นในการทำผิดกฎหมายเลือกตั้งและข้อเสนอแนะ

พัฒนาการทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของไทย นับจากมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 จนถึงการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ดำเนินไปในทิศทางที่มีการตรากฎหมายรับรองอำนาจของ “องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ” หลายองค์กรให้มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจของฝ่ายอื่นๆ ตามที่กำหนดการใช้อำนาจที่โดดเด่นในการรับรู้และความคิดเห็นของผู้มีบทบาททางการเมืองหลายฝ่าย ทั้งภาคประชาชน ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติและตุลาการ รวมทั้งความสนใจของสื่อมวลชนและ

วงวิชาการ ได้แก่ การใช้อำนาจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการยื่นคำร้องสอบสวนจนถึงการทำคำวินิจฉัยยุบพรรคการเมือง กรณีการมีคำสั่งให้ยุบพรรคไทยรักไทยเมื่อเดือนพฤษภาคม 2550 รวมทั้งการตัดสินใจโทษย้อนหลังอดีตกรรมการบริหารพรรค 111 คน โดยอาศัยประกาศคณะปฏิรูปการปกครองฯ (คปค.) ยังคงเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ วิเคราะห์แจกแจงและสามารถเป็น “กรณีศึกษาทางวิชาการ” สำหรับใช้เป็นบทเรียนหรืออุทาหรณ์สำหรับผู้เกี่ยวข้องกับการเมืองไทยหลายภาคส่วนทั้งในสถานการณ์เฉพาะหน้าและอนาคตระยะยาว

ส่วนประเด็นในการยุบพรรคพลังประชาชน พรรคมหาชนประชาธิปไตยและพรรคชาติไทย ของศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2551 ยังมีกระแสของสังคมที่มีการวิพากษ์ว่าคำตัดสินของศาลดังกล่าวมีความยุติธรรมมากน้อยเพียงใด เพราะการที่ศาลมีคำสั่งให้งดสืบพยานของทั้งสามพรรคที่มีจำนวนกว่าร้อยปาก โดยเพียงยกเหตุผลว่าคดีพ้องฟังเป็นที่ยุติได้แล้วนั้นจะชอบด้วยกระบวนการพิจารณาหรือไม่อย่างไรอีกทั้งการที่ศาลแสดงความพยายามที่จะเร่งรัดการพิจารณาคดีโดยกำหนดให้ผู้ถูกร้องแถลงปิดคดีในช่วงเช้าแล้วหลังจากนั้นไม่กี่ชั่วโมงศาลก็ออกบัลลังก์อ่านคำพิพากษาวินิจฉัยยุบพรรคทั้งสามจะเป็นไปตามหลักแห่งการพิจารณาคดีหรือไม่ เพราะตามหลักของการพิจารณาในด้านกฎหมายก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัยที่เรียกว่า คำวินิจฉัยกลางออกมาตุลาการแต่ละท่านจะต้องทำคำวินิจฉัยส่วนตัวก่อนแต่การที่ตุลาการเพียงแต่ฟังคำแถลงปิดคดีซึ่งผ่านไปไม่กี่ชั่วโมงแล้วสามารถวิเคราะห์ถึงเหตุแห่งปัญหาจนนำไปสู่การวินิจฉัยตัดสินคดี พร้อมทำคำพิพากษาส่วนกลางได้เลยเช่นนี้จะตอบคำถามกับสังคมส่วนใหญ่ได้หรือไม่ว่าศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาตัดสินคดีไปด้วยความเป็นธรรมตลอดกระบวนการพิจารณา

ความสำคัญของการใช้อำนาจยุบพรรคการเมือง รวมทั้งผลกระทบต่อเนื่องจากการมีคำสั่งยุบพรรค หรือการมีคำสั่งไม่ยุบพรรคการเมืองใดๆ ทำให้การทำความเข้าใจให้ชัดเจนเกี่ยวกับกรณีศึกษาดังกล่าวข้างต้นจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสนใจเคลื่อนไหวผลักดันพัฒนาการเมืองระบอบประชาธิปไตยของไทย

การยุบพรรคตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

คดียุบพรรคตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีจุดเริ่มต้นมาจากมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในประเทศไทย พ.ศ.2550 ต่อมาศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งได้เพิกถอนสิทธิทางการเมืองของกรรมการบริหารพรรคของแต่ละพรรคเป็นเวลา 5 ปี ต่อมาคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) มีความเห็นว่าทั้ง 3 พรรคกระทำความผิดตามมาตรา 237 วรรค 2 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 มาตรา 111 และ

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 มาตรา 94 (1) (2) และมาตรา 95 คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ส่งสำนวนต่ออัยการสูงสุดเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองทั้ง 3 พรรค คือ

1. คำร้องให้ยุบพรรคพลังประชาชน

1.1 ข้อเท็จจริง

วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2551 คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติด้วยเสียงข้างมาก 3 ใน 5 (งดออกเสียงหนึ่งเสียง) ให้ใบแดงและส่งความเห็นไปยังศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง เพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายชยุต ดิยะไพรัช รองหัวหน้าพรรคพลังประชาชน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานรัฐสภา เนื่องจากพบว่ามีการทุจริตการเลือกตั้งที่จังหวัดเชียงราย โดยมี นายชัยวัฒน์ ฉางข้าวคำ กำนันตำบลจันจ้าว อำเภอแม่จัน เป็นพยานคนสำคัญ

คดีทุจริตเลือกตั้งนี้เกิดจาก นายวิจิตร ยอดสุวรรณ ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคชาติไทยนำหลักฐานเป็นวีซีดีกล่าวหาว่านายชยุตเรียกกำนัน 10 คน ในอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย นำโดยนายชัยวัฒน์ ฉางข้าวคำ เดินทางไปพบที่กรุงเทพมหานครก่อนการเลือกตั้งวันที่ 23 ธันวาคม 2550 และเข้าพักที่โรงแรมเอสซีปาร์ค นายชยุตขอให้กำนันช่วยเหลือตนและน้องสาว ตลอดจนนายอิทธิเดช ผู้สมัครเขต 3 จากนั้นคนสนิทของนายชยุตได้มอบเงินให้กำนันคนละ 20,000 บาท นายชยุตได้ออกมาตอบโต้ตลอดเวลาว่าเป็นการจัดฉากถูกสร้างพยานหลักฐานเท็จด้านคณะกรรมการการเลือกตั้งกล่าวหาไม่ได้ให้ความสำคัญกับซีดีเพราะมีพยานบุคคลที่ยืนยันชัดเจนหลังคณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติ นายชยุต ได้ยุติการปฏิบัติหน้าที่ประธานสภาโดยไม่ลาออก

วันที่ 8 กรกฎาคม 2551 ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง วินิจฉัยว่ากรณีที่นายชยุตให้เงินกับกำนัน อำเภอแม่จัน ทั้ง 10 คน เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นจริงตามพยานหลักฐานที่ปรากฏจึงพิพากษาขึ้นตามมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายชยุต เป็นเวลา 5 ปี ขณะที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเตรียมดำเนินการต่อโดยสรุปสำนวนส่งให้อัยการสูงสุดเพื่อยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เสนอยุบพรรคพลังประชาชนต่อไป

ส่วนในกรณีที่ พรรคพลังประชาชนถูกร้องว่าเป็นตัวแทนพรรคไทยรักไทยโดยมีนาย วีระ สมความคิด ประธานอำนวยการเครือข่ายประชาชนต่อต้านคอร์รัปชัน (คปต.) และนาย ประสิทธิ์ คอนโพธิ์งาม ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ยื่นคำร้องขอให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาพฤติกรรมของนายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคพลังประชาชนว่ามีการกระทำเข้าข่ายเป็นตัวแทนของ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร อดีตหัวหน้าพรรคไทยรักไทยหรือไม่ คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนขึ้น โดยมี นายไพฑูรย์ เนติโพธิ์ เป็นประธาน คณะอนุกรรมการให้เจ้าหน้าที่ คณะกรรมการการเลือกตั้งประสานงานกับ พันตำรวจโท ทักษิณ ชิน

วัตร เพื่อเปิดโอกาสให้ไปชี้แจงกรณีที่ถูกพาดพิงและคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นชอบให้ คณะอนุกรรมการขยายเวลา สอบสวนไปอีก 15 วันนับตั้งแต่วันที่ 12 เมษายน 2551 วันที่ 1 พฤษภาคม 2551 คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณากรณีดังกล่าวโดยแบ่งเป็นสองประเด็น คำร้อง ของนายประสิทธิ์นั้นคณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติ 4 ต่อ 1 ให้ยกคำร้องเนื่องจากไม่ปรากฏหลักฐาน เพียงพอที่จะเอาผิดได้ ส่วนคำร้องของนายวิระ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติสามเสียงเห็นว่าปรากฏ หลักฐานเพียงพอที่พรรคพลังประชาชนเข้าข่ายเป็นตัวแทนของพรรคไทยรักไทยแต่เมื่อพิจารณา ตามกฎหมายแล้วไม่เข้าข่ายมีความผิดตามมาตราใดของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง หนึ่งเสียงเห็นว่าไม่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิดและไม่มีพฤติการณ์เข้าองค์ ประกอบความผิดส่วนอีกหนึ่งเสียงเห็นว่าควรแจ้งนายทะเบียนพรรคดำเนินการตรวจสอบต่อ

1.2 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในการยุบพรรคพลังประชาชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีเจตนารมณ์ให้การเลือกตั้ง สุจริตและเที่ยงธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีบทบัญญัติป้องกันการทุจริตโดยห้ามให้ทรัพย์สินหรือชื่อ เสียง เพื่อให้ันักการเมืองได้รับการเลือกตั้งอันเป็นวิธีการหนึ่งที่นักการเมืองใช้กันมานานจนเกิด ความเคียดชัง ซึ่งเป็นความผิดที่ร้ายแรงและเป็นการบ่อนทำลายไม่ให้เป็นประชาธิปไตยพัฒนาเป็น ประชาธิปไตยที่แท้จริงและก่อให้เกิดความเสียหายกับประเทศเนื่องจากนักการเมืองเมื่อเข้าสู่อำนาจ แล้วก็มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ด้วยวิธีการที่ไม่ชอบโดยไม่มีความละอายเพื่อเตรียมไว้ใช้กับการ เลือกตั้งต่อไปอันเป็นวัฏจักรเลวร้ายไม่มีที่สิ้นสุด รัฐธรรมนูญจึงบัญญัติเพื่อป้องกันไว้อย่างเข้มงวด และเป็นการส่งเสริมนักการเมืองที่ตั้งมั่นในสุจริตเข้ามาทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ

การที่ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคพลังประชาชนและให้เว้นวรรคกรรมการบริหาร เป็นเวลา 5 ปี โดยชี้ว่าเป็นการทำลายการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีประเด็นที่จะพึงวิเคราะห์ อยู่ 3 ประเด็นคือ

1.2.1 กรณีที่นายชงยุทธ ดิยะไพรัช รองหัวหน้าพรรคพลังประชาชนกระทำความ ผิดตามพระราชบัญญัติเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาหรือไม่

1.2.2 มีเหตุสมควรให้ยุบพรรคที่ถูกร้องหรือไม่ และ

1.2.3 หัวหน้าพรรคและคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ถูกยุบต้องถูกเพิกถอน สิทธิเลือกตั้งหรือไม่

ในประเด็นที่ 1 เรื่องที่ระบุว่านายชงยุทธ ดิยะไพรัช กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติ เลือกตั้งหรือไม่นั้นศาลรัฐธรรมนูญได้เปิดให้มีการต่อสู้โดยทั้งผู้ร้องและผู้ถูกร้องได้มีโอกาสนำ พยานและหลักฐานเข้าสู่การพิจารณาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งอย่างเต็มที่แล้ว และศาลฎีกา มีคำวินิจฉัยไว้แล้วว่านายชงยุทธ กระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติเลือกตั้งมาตรา 53 และทำให้การ

เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มิได้เป็นไปโดยสุจริตตามคำสั่งของศาลฎีกาที่ 5019/2551 ประเด็นนี้จึงยุติตามคำสั่งของศาลฎีกาแล้วศาลรัฐธรรมนูญย่อมไม่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบ อีกทั้งศาลรัฐธรรมนูญก็ไม่ได้มีอำนาจรับวินิจฉัยหรืออุทธรณ์หรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งของศาลฎีกา

ส่วนประเด็นที่ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรร้องได้อ้างว่าคำสั่งของศาลฎีกาไม่มีผลผูกพันพรรค หัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคของผู้ถูกร้องเพราะมีบุคคลภายนอกทุจริตนั้น เห็นว่าประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องวินิจฉัยมิใช่เป็นประเด็นที่ว่าผู้ถูกร้องหัวหน้าพรรคพลั้งประชาชนกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้งหรือไม่แต่เป็นการพิจารณาวินิจฉัยว่าเมื่อนายชยยุทธ ฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้ง ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำสั่งให้มีการยุบพรรคและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 และมาตรา 68 วรรค 3 หรือไม่โดยไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยว่าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคคนอื่นเป็นผู้กระทำความผิดด้วยหรือไม่ คำคัดค้านของผู้ถูกร้องจึงไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะวินิจฉัยให้เป็นอย่างอื่นอีก

ส่วนในกรณีที่ผู้ถูกร้องอ้างว่าการกระทำของนายชยยุทธเกิดขึ้นก่อนที่พรรคจะมีมติส่งนายชยยุทธ ลงรับสมัครเลือกตั้งจึงยังไม่ถือว่าเป็นผู้สมัคร ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าศาลฎีกาได้วินิจฉัยในประเด็นนี้แล้ว จึงไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ที่จะวินิจฉัยเป็นอย่างอื่นเช่นกัน และไม่มีบทบัญญัติใด ที่จะกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยล้มล้าง หรือเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยชี้ขาดของศาลฎีกา เนื่องจากศาลแต่ละระบบนั้นนอกจากจะเป็นอิสระจากการเมืองแล้วยังเป็นอิสระต่อกันด้วย

ประเด็นที่ 2 ที่ต้องวินิจฉัยว่ามีเหตุสมควรจะต้องยุบพรรคการเมืองหรือไม่นั้น เห็นว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา 237 วรรคสอง บัญญัติว่าหากมีการทำผิดของผู้สมัครรับเลือกตั้งและมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า หัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารมีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปละละเลยการกระทำนั้นหรือมิได้ยับยั้งให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองโดยวิธีทางที่ไม่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญตามมาตรา 68 และบัญญัติอีกว่าหากศาลมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองก็ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรค 5 ปีนับตั้งแต่ศาลมีคำสั่ง

บทบัญญัติดังกล่าว เป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาดว่าหากมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่ากรรมการบริหารพรรคผู้ใดมีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปละละเลยการกระทำของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือไม่แก้ไขให้สุจริตและเที่ยงธรรม กฎหมายให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองโดยวิธีทางอันมิได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแม้ข้อเท็จจริง พรรคการเมืองหรือหัวหน้าพรรคจะไม่มีส่วนร่วมก็ได้แต่กฎหมายถือว่าเป็นผู้กระทำ จึงเป็นข้อยุติที่ไม่อาจโต้แย้งได้

ศาลรัฐธรรมนูญก็มีอำนาจวินิจฉัยเป็นอื่นได้ เนื่องจากความผิดในการซื้อเสียงเลือกตั้ง เป็นความผิดที่ร้ายแรงและผู้กระทำจะใช้วิธีการอันแยบยลกฎหมายจึงบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารพรรคต้องคัดเลือกบุคคลที่จะเข้าทำงานกับพรรคและควบคุมดูแลสอดส่องไม่ให้คนของ พรรคทำความผิดโดยมีบทบัญญัติให้พรรคการเมืองและผู้บริหารต้องรับผิดชอบตามหลักนิติบุคคลต้อง รับผิดชอบของการกระทำของผู้แทนหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลนั้นด้วยจะปฏิเสธ ความรับผิดชอบไม่ได้ คดีนี้จึงถือมีเหตุตามกฎหมายที่ศาลจะต้องวินิจฉัยว่าสมควรยุบพรรคการ เมืองผู้ถูกร้องหรือไม่

ผู้ถูกร้องเป็นพรรคการเมืองที่เป็นองค์กรที่มีความสำคัญยิ่งของการปกครองใน ประชาธิปไตยต้องเป็นตัวอย่างที่ถูกต้องชอบธรรมและสุจริตการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของผู้ถูกร้องควรได้มาด้วยความบริสุทธิ์ ด้วยความนิยมในตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมือง เป็นหลักไม่ใช่เพราะผลประโยชน์หรืออามิสสินจ้างที่เป็นเหตุจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนให้ กรรมการบริหารพรรคทุกคนควรช่วยทำหน้าที่ควบคุมและดูแลผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคส่ง ตลอดจนกรรมการบริหารพรรคด้วยกันเองไม่ให้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายแต่นายชงยุทธ กลับใช้ วิธีที่ผิดกฎหมายให้ตัวเองได้รับการเลือกตั้งทำให้พรรคการเมืองได้รับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพิ่มขึ้นซึ่งผู้ถูกร้องถือว่าได้รับประโยชน์และกรณีนี้เป็นเรื่องร้ายแรง

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่าการกระทำผิดตาม มาตรา 237 วรรคสองจะต้องเป็นคน ละคนกับผู้กระทำความผิดตาม มาตรา 237 วรรคหนึ่งและยืนยันว่าหัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหาร พรรคคนอื่นไม่มีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปละละเลย ศาลเห็นว่าหากผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง เป็นกรรมการบริหารพรรคเสียเองย่อมเป็นที่ประจักษ์ชัดว่ากรรมการบริหารพรรคคนนั้นย่อมมี เจตนากระทำความผิดยิ่งกว่าเพียงผู้รู้เห็นเป็นใจกับผู้อื่นเสียอีกจึงย่อมไม่มีความจำเป็นต้องให้หัว หน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคคนอื่นเป็นผู้มีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปละละเลย

เพราะกรรมการบริหารพรรคที่ทำความผิดตามวรรคหนึ่งก็มีฐานะเป็นกรรมการบริหาร พรรคขณะที่กระทำความผิดจึงเป็นกรณีที่ร้ายแรงกว่าบุคคลอื่นเป็นผู้กระทำอันเป็นไปตามหลักกฎ หมายที่ว่าเมื่อกฎหมายห้ามกระทำการที่ชั่วร้ายใดไว้สิ่งที่ชั่วร้ายมากกว่านั้นย่อมถูกห้ามไปด้วย ซึ่ง ตรงกับสามัญสำนึกของสุจริตชนทั่วไปและตรงกับตรรกะที่ว่ายิ่งต้องเป็นเช่นนั้นข้ออ้างของผู้ร้อง จึงฟังไม่ขึ้น

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า พรรคการเมืองเป็นองค์กรประกอบพื้นฐานที่สำคัญของการปก ครองระบอบประชาธิปไตยควรมีความเข้มแข็งและไม่ควรถูกยุบโดยง่าย ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าการ เป็นองค์กรที่เข้มแข็งต้องเป็นความเข้มแข็งที่มีคุณภาพมาตรฐานดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ด้วยความสุจริตแต่หากเป็นพรรคการเมืองที่เข้มแข็งด้วยทางทุจริต ย่อมเป็นการทำลายพรรคการ

เมืองที่สุจริตและเป็นการทำลายการปกครองระบอบประชาธิปไตย แม้พรรคที่หย่อนคุณภาพมาตรฐานจะถูกยุบแต่คนที่มีอุดมการณ์อันบริสุทธิ์ทางการเมืองตรงกัน ย่อมมีสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่เมื่อใดก็ได้

การยุบพรรคการเมืองที่กระทำผิดจึงเป็นการปลูกฝังการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองให้เป็นไปโดยสุจริต อันจะเป็นคุณประโยชน์ต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่าพรรคได้กำหนดมาตรการป้องกันผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายและระเบียบของคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนจะประกาศพระราชกฤษฎีกาเลือกตั้งโดยจัดประชุมชี้แจงผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคทราบแล้วนั้น ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าแม้จะได้กระทำจริงก็ไม่ได้เป็นข้อยกเว้นการรับผิดทางกฎหมายในกรณีที่ว่าหน้าและกรรมการบริหารพรรคทำผิดเสียเองเพราะในกรณีเช่นนั้นก็แสดงให้เห็นว่า มาตรการต่างๆ ที่จัดทำไม่มีผลบังคับใช้แต่อย่างใด ดังนั้นเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีการกระทำความผิดโดยผู้ที่เป็นกรรมการบริหารพรรคของผู้ถูกร้อง ผู้ถูกร้องย่อมต้องรับผิดชอบตามบทบัญญัติของกฎหมาย

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่าไม่ได้รับผลประโยชน์ใดๆ จากการกระทำของนายชงยุทธ ตามที่มีการกล่าวหา ศาลเห็นว่าประเด็นนี้ศาลฎีกาได้มีการวินิจฉัยไว้แล้วว่าการกระทำของนายชงยุทธ ทำให้การเลือกตั้งจังหวัดเชียงรายไม่สุจริตและเที่ยงธรรมซึ่งยังผลให้พรรคของผู้ถูกร้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนมากขึ้น อันเป็นประโยชน์สำคัญประการหนึ่ง

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า การสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งและการยื่นคำร้องเป็นการละเมิดสิทธิในกระบวนการยุติธรรมไม่เป็นไปตามหลักนิติธรรมเห็นว่าประเด็นนี้ศาลฎีกาวินิจฉัยแล้วว่าเป็นการดำเนินการโดยชอบด้วยกฎหมายการที่นายชงยุทธ ที่เป็นรองหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายสมัย มีบทบาทสำคัญจนได้รับยกย่องให้เป็นรองหัวหน้าพรรคและประธานรัฐสภา จึงมีหน้าที่ต้องควบคุมและสอดส่องดูแลให้สมาชิกพรรคที่ตนบริหารดำเนินการด้วยสุจริต แต่กลับทำความผิดที่ร้ายแรงเสียเองและเป็นภัยคุกคามต่อระบอบประชาธิปไตยของประเทศจึงมีเหตุผลสมควรต้องยุบพรรคการเมืองของผู้ถูกร้องเพื่อให้เป็นบรรทัดฐานพฤติกรรมทางการเมืองที่ดีงาม เพื่อให้เกิดผลในทางยับยั้งและป้องกันไม่ให้กระทำความผิดซ้ำ

ประเด็นที่ 3 หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องจะต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือไม่ ศาลเห็นว่ารัฐธรรมนูญมาตรา 237 วรรคสอง บัญญัติว่าในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมือง 5 ปีนับจากวันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรค ตรงกับมาตรา 68 วรรคสี่ที่บัญญัติไว้เช่นเดียวกัน

บทบัญญัติดังกล่าวเป็นข้อบังคับทางกฎหมาย เมื่อศาลมีคำสั่งยุบพรรคแล้วจะต้องเพิกถอนสิทธิของหัวหน้าและกรรมการบริหารพรรคที่อยู่ในขณะกระทำความผิดเป็นเวลา 5 ปี ซึ่งศาลไม่มีดุลพินิจจะสั่งเป็นอย่างอื่นได้ ส่วนข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องที่ว่าการเพิกถอนสิทธิของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารต้องเป็นกรณีที่หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคแต่ละคนต้องมีส่วนร่วมรู้เห็นหรือปล่อยปละละเลย ศาลเห็นว่าการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคในคดีนี้เป็นการเพิกถอนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 68 วรรคสาม ประกอบมาตรา 237 วรรคสอง ซึ่งไม่ใช่ตามพระราชบัญญัติพรรคการเมืองและไม่ว่ากรณีจะเป็นเช่นใดก็ตาม บทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญอาจล้มล้างบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีมติเอกฉันท์วินิจฉัยว่าควรมายุบพรรคพลังประชาชน เนื่องจากนายชงยุทธ ทำความผิดตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม อันเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจการปกครองของประเทศ ซึ่งไม่ได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา 68 และมาตรา 237 วรรคสอง และให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรค ซึ่งอยู่ในตำแหน่งในขณะกระทำความผิดเป็นระยะเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคตามรัฐธรรมนูญมาตรา 68 วรรคสี่และมาตรา 237 วรรคสอง

2. คำร้องในการยุบพรรคหมัชฌิมชาติปไตย และพรรคชาติไทย

2.1 ข้อเท็จจริง

หลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในประเทศไทย พ.ศ.2550 คณะกรรมการการเลือกตั้งพบการทุจริต มีการให้ใบแดงและพิจารณาเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายมนเฑียร สงฆ์ประชา ผู้สมัครรับเลือกตั้งและรองเลขาธิการพรรคชาติไทย กับนายสุนทร วิชาวัลย์ ผู้สมัครรับเลือกตั้งและรองหัวหน้าพรรคหมัชฌิมชาติปไตย

วันที่ 16 เมษายน 2551 คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติด้วยคะแนนเสียง 4 ต่อ 1 มติเสียงข้างน้อย 1 เสียงในทั้งสองกรณี คือ นายสมชัย จึงประเสริฐ เห็นชอบตามที่นายอภิชาติ สุจริตานนท์ ประธานคณะกรรมการการเลือกตั้งในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองเสนอความเห็นให้ส่งสำนวนเรื่องการยุบพรรคชาติไทยและพรรคหมัชฌิมชาติปไตยให้อัยการสูงสุดพิจารณา

แม้ว่าคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริง ได้สรุปก่อนหน้านั้นว่าหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคคนอื่นในทั้งสองพรรคไม่มีส่วนรู้เห็นต่อการกระทำผิดของนายมนเฑียร สงฆ์ประชา และนายสุนทร วิชาวัลย์ แต่การที่ทั้งสองคนต่างก็เป็นกรรมการบริหารพรรคเสียเองคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงพิจารณาตามมาตรา 237 วรรคสองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และมาตรา 103 วรรคสองของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการ

เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 ซึ่งบัญญัติไว้ตรงกันว่า ถ้าการกระทำดังกล่าวปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า หัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคมีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยให้พลละเลย หรือทราบแล้วไม่ได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการซึ่งให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธี การที่ไม่เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้นายทะเบียนพรรคการเมือง (ประธานคณะกรรมการการเลือกตั้ง) ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 ไม่อาจใช้ดุลยพินิจในการเลือกที่จะแจ้งหรือไม่แจ้งต่ออัยการสูงสุด

ส่วนกรณีที่พรรคประชาธิปัตย์โดยอ้างว่านายสุนทร วัฒวัลย์ ได้พ้นจากตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคแล้วเนื่องจากการลาออกของนายประชัย เลี่ยวไพรัตน์ ตั้งแต่วันที่ 4 ธันวาคม 2550 ซึ่งทำให้กรรมการบริหารพรรคทั้งคณะสิ้นสุดลงพร้อมกันด้วยนั้น คณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงไม่เห็นด้วย เนื่องจากพบว่าข้อบังคับพรรคข้อ 30 วรรคห้า ได้ระบุให้กรรมการบริหารพรรคอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการชุดใหม่จะเข้ามารับหน้าที่

ตามขั้นตอนทางกฎหมายหากอัยการสูงสุดมีความเห็นสมควร อัยการสูงสุดจะยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรค แต่หากอัยการสูงสุดมีความเห็นไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญนายทะเบียนพรรคการเมืองจะต้องตั้งคณะกรรมการ โดยมีผู้แทนจากทั้งนายทะเบียนพรรคและอัยการสูงสุดรวบรวมพยานหลักฐานและส่งให้อัยการสูงสุดเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญต่อไป แต่หากในกรณีที่คณะกรรมการดังกล่าวไม่อาจหาข้อยุติได้ภายใน 30 วัน นับแต่ที่ได้แต่งตั้งคณะกรรมการ นายทะเบียนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจยื่นคำร้องเองได้

2.2 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในการยุบพรรคประชาธิปัตย์

นายอุดมศักดิ์ นิติมนตรี ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ได้อ่านคำวินิจฉัยยุบพรรคประชาธิปัตย์โดยว่าประเด็นที่ศาลวินิจฉัยมี 3 ประเด็น คือ

2.2.1 นายสุนทร วัฒวัลย์ รองหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคประชาธิปัตย์ โดยกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 หรือไม่

การที่นายสุนทร วัฒวัลย์ รองหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคประชาธิปัตย์มีบทบาทสำคัญภายในพรรค จึงมีหน้าที่สำคัญที่จะต้องสอดส่องดูแลกันภายในพรรคให้สมาชิกพรรคที่ตนบริหารอยู่กระทำการเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรมแต่กลับเป็นผู้กระทำความผิดเสียเอง อันเป็นความผิดที่ร้ายแรงและเป็นภัยคุกคามต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประเทศ

กรณีจึงมีเหตุอันสมควรที่จะต้องยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้องเพื่อให้เป็นบรรทัดฐานพฤติกรรมทางการเมืองที่ดีงามและเพื่อให้เกิดผลในการยับยั้งป้องปรามมิให้เกิดการกระทำผิดซ้ำขึ้นอีก

กรณีที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 มาตรา 103 ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 237 นั้นเห็นว่ามาตรา 103 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวมิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 237 แต่เป็นบทบัญญัติที่สอดคล้องกัน พรรคการเมืองเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ซึ่งตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 มาตรา 237 แต่เป็นบทบัญญัติที่สอดคล้องกัน พรรคการเมืองเป็นการสิ้นสุดสภาพของพรรคการเมืองประเภทหนึ่งที่เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญได้ มิใช่จำกัดเฉพาะกรณีที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเท่านั้น

2.2.2 มีเหตุสมควรจะยุบพรรคการเมืองของผู้ถูกร้องหรือไม่

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจสั่งยุบพรรคแต่มีอำนาจสั่งให้เลิกกระทำการตามมาตรา 68 วรรค 3 เท่านั้น เห็นว่าการร้องขอให้ยุบพรรคตามคำร้องในคดีนี้เป็นการร้องขอให้ยุบพรรคตามมาตรา 237 วรรค 2 ประกอบกับมาตรา 68 มิใช่เป็นการร้องขอให้ยุบพรรคตามมาตรา 68 เพียงลำพังศาลจึงมีอำนาจวินิจฉัยยุบพรรคได้โดยไม่จำเป็นต้องสั่งให้เลิกกระทำการตามมาตรา 68 วรรค 3

สำหรับการยื่นคำร้องของผู้ร้องนั้น เป็นการยื่นคำร้องต่อศาลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พุทธศักราช 2550 มาตรา 95 และได้ดำเนินการมาโดยถูกต้องตามครรลองแห่งข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญทุกประการแล้วจึงเป็นการดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมาย

สำหรับประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า นายประชัย เลี่ยวไพรัช หัวหน้าพรรคได้ลาออกตั้งแต่วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2550 แล้วจึงถือว่ากรรมการบริหารพรรคพ้นจากตำแหน่งแล้วนั้น เห็นว่าแม้ว่าหัวหน้าพรรคจะลาออกทำให้กรรมการบริหารพรรคทั้งหมดพ้นจากตำแหน่งแต่ตามข้อบังคับของพรรคผู้ถูกร้อง พ.ศ.2550 ข้อ 30 วรรค 5 กำหนดให้กรรมการบริหารพรรคทั้งหมดยังคงต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่านายทะเบียนพรรคการเมืองจะตอบรับการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่เช่นนี้จึงต้องถือว่า นายสุนทร ยังเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ถูกร้องอยู่ใน ขณะเกิดเหตุแม้เป็นเพียงผู้รักษาการก็ไม่ทำให้ฐานะเปลี่ยนแปลงไป

2.2.3 หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารของผู้ถูกร้องต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือไม่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 237 วรรค 2 บัญญัติว่าในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญ มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้นให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้า

พรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าวมีกำหนดระยะเวลา 5 ปี นับแต่วันที่มิคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองซึ่งเป็นการเน้นย้ำตรงกับมาตรา 68 วรรค 4 ที่บัญญัติไว้เช่นเดียวกันบทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติตามกฎหมายว่าเมื่อศาลมีคำสั่งให้ยุบพรรคแล้วจะต้องเพิกถอนสิทธิพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองในขณะที่มีการกระทำผิดเป็นเวลา 5 ปี ซึ่งศาลไม่อาจใช้ดุลยพินิจเป็นอื่นได้

ส่วนข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องและผู้เกี่ยวข้องที่อ้างว่า การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองจะต้องเป็นกรณีที่หัวหน้าพรรค หรือกรรมการบริหารพรรคแต่ละคนมีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปละละเลยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 มาตรา 98 นั้นเห็นว่าการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคการเมืองในคดีนี้เป็นการเพิกถอนตามรัฐธรรมนูญมาตรา 68 วรรค 3 ประกอบกับมาตรา 237 วรรค 2 มิใช่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง และไม่ว่ากรณีจะเป็นเช่นใดก็ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวก็มิอาจบดบังบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญได้

ข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องและผู้เกี่ยวข้องในประเด็นนี้ทั้งหมดจึงฟังไม่ขึ้นด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์จึงวินิจฉัยว่าให้ยุบพรรคประชาธิปัตย์ เนื่องจากนายสุนทร วัฒวัลย์รื่องหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคประชาธิปัตย์กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม อันเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา 68 ประกอบมาตรา 237 วรรค 2 และให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์และกรรมการบริหาร พรรคประชาธิปัตย์ซึ่งรักษาการในตำแหน่งดังกล่าวอยู่ในขณะที่กระทำความผิดเป็นระยะเวลา 5 ปี นับตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคตามรัฐธรรมนูญมาตรา 68 วรรค 4 ประกอบมาตรา 237 วรรค 2

2.3 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในการยุบพรรคชาติไทย

นายบุญส่ง กุลบุปผา ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้อ่านคำวินิจฉัยยุบพรรคชาติไทยว่า ประเด็นที่ศาลวินิจฉัยมี 3 ประเด็นคือ

2.3.1 นายมณเฑียร สงฆ์ประชา รองเลขาธิการพรรคชาติไทยและกรรมการบริหารพรรคชาติไทยกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 หรือไม่

เห็นว่าประเด็นปัญหาการกระทำความผิดของนายมณฑิร สงฆ์ประชา รองเลขาธิการพรรคชาติไทย ผู้ถูกร้องนั้นได้ผ่านกระบวนการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว อันเป็นการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 239 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 อันเป็นกระบวนการองค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยรัฐธรรมนูญมาตรา 239 วรรค 1 บัญญัติให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่สุด ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่มีอำนาจเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในกรณีดังกล่าวได้ ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีคำวินิจฉัยแล้วว่า นายมณฑิร สงฆ์ประชา รองเลขาธิการพรรคชาติไทยก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความสนับสนุนหรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นกระทำการดังกล่าวอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 มาตรา 53

ประเด็นที่คณะกรรมการการเลือกตั้งที่ได้วินิจฉัยไปแล้วนั้นเป็นประเด็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดีนี้ และเป็นประเด็นที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะเป็นผู้วินิจฉัยตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งตามรัฐธรรมนูญมาตรา 239 วรรค 1 ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 มาตรา 103 บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดประเด็นการทุจริตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาไว้โดยเฉพาะประเด็นเรื่องข้อเท็จจริงเรื่องการกระทำของนายมณฑิร สงฆ์ประชา เป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 มาตรา 53 หรือไม่จึงถือเป็นที่ยึดตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้วศาลรัฐธรรมนูญย่อมไม่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบหรือเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวได้ด้วยเหตุนี้ศาลรัฐธรรมนูญจึงลงมติวินิจฉัยเป็นเอกฉันท์ในประเด็นข้อนี้

2.3.2 มีเหตุสมควรจะยุบพรรคการเมืองของผู้ถูกร้องหรือไม่

เห็นว่าตามรัฐธรรมนูญมาตรา 237 วรรค 2 บัญญัติไว้เป็นการเด็ดขาดว่าถ้ามีการกระทำความผิดของผู้สมัครรับเลือกตั้งและปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปะละเลยหรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้วมิได้ยับยั้งหรือแก้ไข เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการหรือมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ตามมาตรา 68 ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง

เมื่อนั้นก็ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าวมีกำหนดเวลา 5 ปีนับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง

บทบัญญัติรัฐธรรมนูญดังกล่าวเป็นข้อสันนิษฐานของกฎหมายที่บัญญัติไว้ได้ชัดเจนแล้วว่าหากมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมือง ผู้ใด มีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปละละเลยหรือทราบถึงการกระทำผิดของผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นแล้วมิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมกฎหมายให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ แม้ข้อเท็จจริงพรรคการเมือง หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคจะไม่ได้เป็นผู้กระทำก็ตาม กฎหมายยังให้ถือว่าเป็นผู้กระทำจึงเป็นข้อเท็จจริงที่มีอาจโต้แย้งได้แม้ศาลรัฐธรรมนูญเองก็ไม่อาจวินิจฉัยเป็นอย่างอื่นได้ ทั้งนี้เนื่องจากความผิดในการทุจริตซื้อเสียงในการเลือกตั้งเป็นความผิดที่มีลักษณะพิเศษที่ผู้กระทำจะใช้วิธีการอันแยบยลจนยากที่จะจับได้ กฎหมายจึงบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารพรรคจะต้องคัดเลือกรับบุคคลที่เข้ามาร่วมทำงานกับพรรคคอยควบคุมดูแลสอดส่องไม่ให้คนของพรรคกระทำความผิด โดยที่บทบัญญัติให้พรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองต้องรับผิดชอบในการกระทำความผิดของกรรมการบริหารพรรคคนๆ หนึ่งไปกระทำความผิดด้วย

ในทำนองเดียวกันกับหลักความรับผิดชอบของนิติบุคคลทั่วไปที่ว่า ถ้าผู้แทนของนิติบุคคลหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลไปกระทำการใดที่อยู่ในขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลนั้นแล้วก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น นิติบุคคลจะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของผู้แทนหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลนั้นด้วยจะปฏิเสธความรับผิดชอบนี้มิได้ คดีนี้จึงถือได้ว่ามีเหตุตามกฎหมายที่ศาลต้องวินิจฉัยว่า สมควรยุบพรรคการเมืองของผู้ถูกร้องหรือไม่

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ผู้กระทำผิดตามมาตรา 237 วรรค 2 จะต้องเป็นบุคคลคนละคนกับบุคคลที่กระทำความผิดตามมาตรา 1 และยืนยันว่าหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคคนอื่นๆ ไม่มีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปละละเลยหรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้วที่จะยับยั้งหรือแก้ไขให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมนั้นเห็นว่าหากผู้กระทำผิดตามมาตรา 1 เป็นกรรมการบริหารพรรคเสียเองย่อมเป็นประจักษ์ชัดอยู่ในตัวแล้วว่า กรรมการบริหารพรรคคนๆ นั้นมีทั้งเจตนาและการกระทำผิดยิ่งกว่าเพียงรู้เห็นเป็นใจกับผู้อื่นเสียอีก จึงย่อมไม่มีความจำเป็นที่จะต้องให้หัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคคนอื่นๆ เป็นผู้มีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปละละเลยหรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้วมิได้ยับยั้งหรือแก้ไขให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมอีกต่อไป เพราะกรรมการบริหารที่กระทำความผิดตามมาตรา 1 มีฐานะเป็นกรรมการบริหารพรรคในขณะที่กระทำความผิดด้วยจึงเป็นกรณีร้ายแรงกว่ากรณีบุคคลอื่นที่มิใช่หัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคเป็น

ผู้กระทำอันเป็นไปตามหลักกฎหมายที่ว่าเมื่อกฎหมายห้ามกระทำสิ่งชั่วร้ายใดไว้สิ่งที่ชั่วร้ายมากกว่านั้นย่อมถูกอ้างไปด้วย ซึ่งตรงกับสามัญสำนึกของสุจริตชนโดยทั่วไปและตรงกับหลักตรรกะที่ว่ายิ่งต้องเป็นเช่นนั้นข้ออ้างของผู้ถูกร้องจึงฟังไม่ขึ้น

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า พรรคได้กำหนดมาตรการป้องกันมิให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคผู้ถูกร้องกระทำฝ่าฝืนกฎหมายระเบียบและประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนที่จะมีการประกาศพระราชกฤษฎีกาเลือกตั้ง โดยจัดประชุมชี้แจงให้ผู้สมัครของพรรคทราบแล้วนั้นเห็นว่า การดำเนินการดังกล่าวแม้หากได้กระทำจริงก็มีได้เป็นข้อยกเว้นความรับผิดชอบตามกฎหมายในกรณีที่กรรมการบริหารพรรคไปทำผิดเสียเอง เพราะในกรณีเช่นนั้นย่อมเป็นการแสดงให้เห็นได้ว่ามาตรการต่างๆ ที่จัดทำไปนั้นมีได้ผลบังคับใช้แต่อย่างใด แม้ตามคำแถลงการณ์ของหัวหน้าพรรคการเมืองผู้ถูกร้องจะเป็นเรื่องที่น่าเห็นใจอยู่มากก็ตามแต่เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีการกระทำผิดโดยผู้ที่เป็นกรรมการบริหารพรรคของผู้ถูกร้องแล้วผู้ถูกร้องย่อมต้องรับผิดชอบตามกฎหมายนี้ด้วย

ตามที่นายมนต์เชียร สงฆ์ประชา รองเลขาธิการพรรคชาติไทยและกรรมการบริหารพรรคชาติไทย มีบทบาทสำคัญในพรรคของผู้ถูกร้องจึงเป็นผู้มีหน้าที่ควบคุมและสอดส่องดูแลให้สมาชิกของพรรคที่ตนบริหารอยู่กระทำการเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรมแต่กลับเป็นผู้กระทำ ความผิดเสียเอง อันเป็นความผิดร้ายแรงและเป็นภัยคุกคามต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประเทศ กรณีจึงมีเหตุสมควรยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้องเพื่อให้เป็นบรรทัดฐานทางการเมืองที่ดีงาม เพื่อให้เกิดผลในทางยับยั้งป้องปรามมิให้เกิดกระทำความผิดซ้ำอีก

2.3.3 หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารของผู้ถูกร้องต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือไม่

เห็นว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 237 วรรคสองบัญญัติไว้ว่าในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้นให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าวมีกำหนดเวลา 5 ปี นับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง ซึ่งเป็นการเน้นย้ำตรงกับมาตรา 68 วรรค 4 ที่บัญญัติไว้เช่นเดียวกันบทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบังคับตามกฎหมายว่าเมื่อศาลมีคำสั่งให้ยุบพรรค แล้วจะต้องเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหัวหน้าพรรคการเมือง และกรรมการบริหารพรรคการเมือง อยู่ในขณะการทำความคิดเป็นเวลา 5 ปีซึ่งศาลไม่อาจใช้ดุลยพินิจสั่งเป็นอย่างอื่นได้

ส่วนข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องและผู้เกี่ยวข้องที่อ้างว่า การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองจะต้องเป็นกรณีที่หัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารแต่ละคนมีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปะละเลยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 มาตรา 98 นั้นเห็นว่าการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคในคดีนี้เป็นการเพิกถอนตามรัฐธรรมนูญมาตรา 68 วรรค 3 ประกอบมาตรา 237 วรรค 2 มิใช่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองและไม่ว่ากรณีจะเป็นเช่นไรก็ตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวก็มิอาจลบล้างบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ได้ข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องและผู้เกี่ยวข้องในประเด็นทั้งหมดจึงฟังไม่ขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นศาลรัฐธรรมนูญโดยมติ 8 ต่อ 1 จึงวินิจฉัยว่าให้ยุบพรรคชาติไทยเนื่องจาก นายมณเฑียร สงฆ์ประชา รองเลขาธิการพรรคชาติไทยและกรรมการบริหารพรรคชาติไทย กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม อันเป็นการกระทำมิได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการที่ไม่ได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา 68 ประกอบมาตรา 237 วรรค 2 และลงมติ 8 ต่อ 1 ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคชาติไทย ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะที่กระทำความผิดเป็นระยะเวลา 5 ปี นับตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคตามรัฐธรรมนูญมาตรา 68 ประกอบมาตรา 237 วรรค 2

ปัญหาที่ต้องพิจารณาในมาตรา 237 ของรัฐธรรมนูญ คือการกระทำตามมาตรา 237 ดังกล่าวเป็นการกระทำของพรรคการเมืองจริงหรือไม่ หากการกระทำดังกล่าวถือได้ว่าพรรคการเมืองเป็นผู้กระทำพรรคการเมืองย่อมสมควรถูกลงโทษหรือกลับกันนั้นใดก็อันนั้น พรรคการเมืองมีสถานะเป็นนิติบุคคล ดังนั้นการพิจารณาว่าการกระทำใดจึงจะถือว่าเป็นการกระทำของพรรคการเมืองได้นั้นจึงต้องพิจารณาโดยใช้หลักกฎหมายว่าด้วยนิติบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่พรรคการเมืองอาจถูกลงโทษยุบพรรคเช่นนี้ จำต้องพิจารณาการกระทำในกรณีดังกล่าวเทียบเคียงกับหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล

นิติบุคคลมีสิทธิและหน้าที่ได้เช่นเดียวกับบุคคลตามธรรมชาติเพียงแต่เมื่อนิติบุคคลไม่ใช่บุคคลจริงๆ สิทธิหน้าที่ของนิติบุคคลจึงมีอยู่เพียงเท่าที่กฎหมายและข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้งกำหนดเท่านั้น การกระทำของนิติบุคคลโดยเฉพาะในกฎหมายแพ่งจึงถูกจำกัดให้กระทำได้ที่กฎหมายหรือข้อบังคับดังกล่าวบัญญัติไว้ (ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, 2549, หน้า 94 - 97)

สำหรับการกระทำผิดกฎหมายอาญานั้นในวงการนิติศาสตร์ไทยเป็นที่ยุติลงแล้วว่านิติบุคคลสามารถตกเป็นจำเลยในคดีอาญาถูกลงโทษตามกฎหมายได้อีกด้วยเพียงแต่นิติบุคคลนั้นเป็นเพียงสิ่งสมมติขึ้นตามกฎหมายไม่อาจกระทำการใดๆ ได้จริงการแสดงเจตนาทางอาญาของนิติบุคคลจึงแสดงออกผ่านทางผู้แทนนิติบุคคลและการแสดงเจตนาอันจะผูกพันนิติบุคคลก็เมื่อผู้แทน

นั้นแสดงเจตนาซึ่งอยู่ภายในวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลหาไม่แล้วการแสดงเจตนาดังกล่าวย่อมผูกพันเฉพาะผู้แทนเป็นการส่วนตัวเท่านั้น ซึ่งเป็นหลักการเดียวกับในกฎหมายแพ่งเรื่องการแสดงเจตนาของนิติบุคคลนั่นเอง

เพราะฉะนั้น พรรคการเมืองจะกระทำผิดได้ก็ต่อเมื่อวัตถุประสงค์ของพรรคการเมืองนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญวิถีทางของประชาธิปไตยหรือการดำรงอยู่ของรัฐไทยและผู้แทนของพรรคการเมืองกระทำการอันเป็นความผิดในฐานะผู้แทนพรรคการเมือง

สำหรับการพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ เป็นการลำบากที่จะพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นการกระทำของพรรคการเมืองและการกระทำใดเป็นการกระทำส่วนตัวของสมาชิกพรรคการเมืองเพราะในกรณีนี้ วัตถุประสงค์ของพรรคการเมืองนั้นยากที่จะพิจารณาจากข้อบังคับพรรคการเมืองตามตัวอักษรคงไม่มีพรรคการเมืองใดที่จัดแจ้งวัตถุประสงค์ เพื่อจะล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย หรือให้ได้มาซึ่งอำนาจโดยไม่เป็นไปตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญ หรือฝ่าฝืนบทบัญญัติในเรื่องการเลือกตั้ง หรือมุ่งเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นแน่ เนื่องจากนายทะเบียนย่อมไม่ยอมรับจัดแจ้งเป็นอันขาด เช่นเดียวกับนิติบุคคลอื่นๆ ที่ย่อมไม่ก่อตั้งขึ้นเพื่อกระทำผิดกฎหมายอาญาหากแต่เราอาจพิจารณาวัตถุประสงค์ของพรรคการเมืองโดยพิจารณาลึกลงไปถึงอุดมการณ์ของพรรคนั้น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่พรรคใช้เพื่อรวบรวมสมาชิกและเพื่อเป็นนโยบายต่อสู้ทางการเมือง มิใช่เพียงลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

สิ่งที่สำคัญไปกว่านั้นก็คือ การลงโทษต้องลงโทษพรรคการเมืองที่การกระทำ มิใช่ที่วัตถุประสงค์ลอยๆ ที่เป็นนามธรรม พรรคการเมืองนั้นจะถูกลงโทษได้ก็ต่อเมื่อได้พยายามเปลี่ยนความคิดของตนให้กลายเป็นความจริงผ่านการลงมือกระทำเท่านั้น การกระทำของพรรคต้องมีเจตนาให้บรรลุวัตถุประสงค์อันมิชอบด้วยกฎหมายของตน ดังนั้นจึงต้องพิจารณาต่อไปอีกว่า การกระทำเหล่านั้นคือ การกระทำเช่นใดบ้างจึงจะถือว่าแสดงออกซึ่งวัตถุประสงค์อันไม่เป็นประชาธิปไตยและการกระทำนั้นจะกระทำผ่านผู้ใดได้บ้าง จึงจะถือว่าเป็นการกระทำของพรรคการเมือง

การกระทำอันแสดงออกซึ่งวัตถุประสงค์อันไม่เป็นประชาธิปไตยของพรรคการเมืองนั้นคงแสดงออกได้หลายหนทางหลายวิธีซึ่งอาจจะพิจารณาตัวอย่างของพรรคการเมืองในเยอรมนีร่วมด้วยคือ พรรคการเมืองจัดโครงสร้างภายในกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ไม่เป็นประชาธิปไตย รับสมัครสมาชิกเฉพาะบุคคลที่มีแนวความคิดต่อต้านระบอบการปกครองปัจจุบัน มีการแสดงนอกต่อภายนอกให้เข้าใจได้เช่นนั้น อาทิ การปราศรัยสาธารณะที่แสดงความคิดดังกล่าว การทุจริตการเลือกตั้งก็เป็นการกระทำหนึ่งซึ่งขัดต่อหลักประชาธิปไตยแน่นอน เนื่องจากทำให้การแข่งขันเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งของผู้แทนประชาชนเป็นไปโดยไม่เสมอภาคไม่สุจริตเที่ยงธรรม

เมื่อเทียบการกระทำต่างๆ ข้างต้นจะพบว่าการรับสมัครสมาชิกพรรคหรือการปราศรัยสาธารณะนั้น ไม่มีปัญหาว่าเป็นการกระทำของพรรคการเมืองนั้นเพราะผู้แทนพรรคการเมืองในฐานะผู้บริหารพรรคย่อมต้องรู้เห็นอย่างไม่ต้องสงสัย เนื่องจากเป็นเรื่องของกฎระเบียบซึ่งผู้บริหารพรรคการเมืองนั้นต้องเป็นผู้ตราจึงเป็นไปได้ที่จะไม่ทราบหรือการปราศรัยนั้นเนื้อหา ก็นโยบายของพรรคการเมืองนั้น ผู้ปราศรัยคือสมาชิกที่ผู้บริหารพรรคการเมืองได้เลือกให้ลงแข่งขันในการเลือกตั้ง ตลอดจนหัวหน้าและบุคคลสำคัญของพรรคการเมืองนั้นๆ ดังนั้นปัญหาคือการทุจริตเลือกตั้ง ซึ่งอาจเป็นการกระทำส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละรายหรือเป็นการกระทำของพรรคการเมืองก็ได้ คำถามที่เหลือก็คือใครบ้างที่กระทำการเหล่านี้แล้วผูกพันพรรคการเมือง เพราะการกระทำที่จะถือได้ว่าเป็นการกระทำของพรรคการเมืองไม่ใช่เพียงการกระทำหรือแสดงออกของสมาชิกเพียงส่วนหนึ่ง แม้ว่าพรรคการเมืองจะได้รับประโยชน์จากการกระทำนั้น หากแต่ต้องเป็นการกระทำที่กระทำลงโดยหัวหน้าพรรคการเมืองหรือการกระทำที่กระทำลงโดยคณะกรรมการ การบริหารพรรคการเมือง หรืออย่างน้อยที่สุด คือ คณะกรรมการบริหารพรรคต้องรับรู้และยินยอมโดยปริยาย

สำหรับคำถามดังกล่าวคงจะต้องนำบรรทัดฐานจากคำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ 3 - 5/2550 มาพิจารณากันผู้ที่สามารถกระทำการผูกพันพรรคการเมืองได้นั้นในมาตรา 20 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2549 บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่จะดำเนินกิจการของพรรคการเมืองและในวรรคสองให้หัวหน้าพรรคการเมืองเป็นผู้แทนในกิจการอันเกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอก โดยอาจมอบหมายเป็นหนังสือให้กรรมการบริหารพรรคการเมืองทำแทนตนก็ได้ แต่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญอธิบายว่าบทบัญญัติดังกล่าวใช้ได้เฉพาะกับการกระทำอันชอบด้วยกฎหมายปกติทั่วไปเท่านั้นแต่กิจการที่ฝ่าฝืนกฎหมายนั้น โดยสภาพแล้วย่อมไม่อาจเปิดเผยได้ย่อมเป็นไปได้ที่คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองจะมีมติหรือหัวหน้าพรรคการเมืองจะมีหนังสือมอบหมายให้ใครไปกระทำการนั้นเพราะฉะนั้นหากยึดตามบทบัญญัติมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองแล้วย่อมไม่มีทางเป็นไปได้ ดังนั้นหากมีข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองหรือหัวหน้าพรรคการเมืองมอบหมายยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจด้วยการดำเนินกิจการนั้นย่อมมีผลผูกพันพรรคการเมือง

ในส่วนของพรรคไทยรักไทยนั้น คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่าผู้กระทำความผิดนั้นเป็นกรรมการบริหารพรรคระดับสูงและกระทำการอันเป็นประโยชน์ต่อพรรคของตนทั้งที่ไม่ได้มีหน้าที่ดังกล่าวโดยตรงและท้ายที่สุด คือ เมื่อมีการกล่าวหาขึ้น พรรคไทยรักไทยก็ไม่เคยมีการประชุมคณะกรรมการบริหารพรรคเพื่อให้เกิดความชัดเจน ทั้งที่ข้อหาดังกล่าว

เป็นเรื่องสำคัญจึงเชื่อได้ว่าก่อนการดำเนินการดังกล่าวจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารพรรคก่อนและการกระทำนี้ผูกพันพรรคไทยรักไทย

เมื่อพิจารณาจากคำวินิจฉัยนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้ใช้เกณฑ์เรื่องตำแหน่งของบุคคลที่กระทำผิดผู้ได้รับประโยชน์จากการกระทำผิดนั้นและสุดท้ายคือ ความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารพรรคหรือหัวหน้าพรรคแม้จะไม่ใช่เป็นลายลักษณ์อักษรตามกฎหมายก็ตามที

โปรดสังเกตว่า ในกรณีของกรรมการบริหารพรรคการเมืองการกระทำควรจะถูกผูกพันพรรคได้ก็ต่อเมื่อกระทำลงในนามของคณะกรรมการพรรคการเมือง มิใช่กรรมการบริหารพรรคการเมืองเพียงผู้ใดคนหนึ่ง เช่นเดียวกับลักษณะการทำงานของนิติบุคคลอื่น อาทิ บริษัทจำกัดที่ต้องทำการ ในนามของคณะกรรมการเท่านั้นจึงจะถูกผูกพันนิติบุคคลไม่เช่นนั้นย่อมเป็นเพียงการกระทำส่วนบุคคลของกรรมการแต่ละคน ไม่ได้ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการแต่อย่างใด หากปรากฏข้อเท็จจริงว่า กรรมการบริหารพรรคเพียงคนเดียว กระทำผิดแล้วคณะกรรมการบริหารพรรคไม่ปรากฏพฤติการณ์อันควรเชื่อได้ว่ารู้เห็น อาทิ มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อสอบถามข้อเท็จจริง หรือเตรียมการต่อสู้คดี ผลของคำวินิจฉัยอาจผิดไปเป็นอีกแนวหนึ่งก็ได้

จากหลักกฎหมายเรื่องการกระทำผิดของนิติบุคคล พรรคการเมืองจะกระทำผิดได้ก็ต่อเมื่อมีวัตถุประสงค์ขัดต่อประชาธิปไตยหรือขัดต่อการดำรงอยู่ของรัฐและหัวหน้าพรรคการเมืองหรือคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองเป็นผู้กระทำการอันเป็นความผิดหรืออย่างน้อยต้องมีส่วนรู้เห็นด้วยภายในนามพรรคการเมือง การลงโทษพรรคการเมืองไม่ควรลงโทษเพียงเพราะการกระทำของบุคคลต้องลงโทษเพราะการกระทำของพรรคการเมืองนั่นเอง หากพรรคการเมืองมิได้รับรู้ แต่เป็นการกระทำผิดส่วนตัวของบุคคลเพียงไม่กี่คนในพรรคการเมืองนั้นแล้ว เราจะลงโทษพรรคการเมืองทั้งพรรคได้อย่างไร เพราะเมื่อลงโทษยุบพรรคการเมืองจริงๆ แล้วถามว่า ผลเสียอยู่ที่ใครกันแน่นอนว่าจริงๆ ย่อมมิใช่พรรคการเมืองซึ่งเป็นนิติบุคคลถูกสมมติขึ้นตามกฎหมายแต่เป็นสมาชิกทั้งหลายในพรรคการเมืองนั่นเองที่โดนลิดรอนสิทธิในทางการเมืองต่างๆ ไป

มาตรา 237 นั้นผิดไปจากกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.2540 เพราะกำหนดว่าหัวหน้าพรรค หรือ กรรมการบริหารพรรคการเมืองมีส่วนรู้เห็นซึ่งกว้างกว่าการกระทำผิดของพรรคการเมือง เนื่องจากมิได้พิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของพรรคการเมืองพิจารณาเพียงในประเด็นการกระทำว่า การกระทำของหัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองมีส่วนรู้เห็น ซึ่งถ้อยคำว่ากรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้นอาจหมายถึงเพียงแค่บุคคลเพียงคนเดียวเท่านั้น โดยที่คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองคนอื่นมิได้รับทราบถึงการกระทำผิดนั้นเลยจึงไม่ควรเป็นการกระทำที่มีผลผูกพันพรรคการเมืองได้ ดังนั้น การกระทำความผิดตาม

มาตรา 237 นั้นจึงอาจเป็นความผิดที่กระทำลงโดยพรรคการเมืองหรือเป็นความผิดส่วนตัวของกรรมการบริหารพรรคการเมืองแต่ละบุคคลโดยไม่อยู่ภายใต้วัตถุประสงค์ของพรรคการเมืองเลยก็เป็นได้

เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว การลงโทษยุบพรรคการเมืองตามมาตรา 237 ของรัฐธรรมนูญจึงเป็นการลงโทษพรรคการเมืองทั้งพรรคเพียงเพราะการกระทำผิดเป็นการส่วนตัวของบุคคลบางคนในพรรคการเมืองนั้นเท่านั้น เป็นการบัญญัติกฎหมายอย่างกว้างขวางคลุมเครือไม่เป็นธรรมแก่พรรคการเมืองในฐานะนิติบุคคลเองและแก่สมาชิกพรรคการเมืองคนอื่น ๆ ที่ไม่ได้รู้เห็นในการกระทำดังกล่าวด้วย กลับต้องถูกลงโทษถูกระทบสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและการสมาคมและในกรณีของกรรมการบริหารพรรคการเมืองคนอื่นที่ไม่มีส่วนรู้เห็นในการกระทำผิดนั้น ผลร้ายที่ได้รับรวมไปถึงการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งทำให้สูญเสียสิทธิในการจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ด้วยกฎหมายที่ลงโทษประชาชนลิดรอนสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนเช่นนี้ทั้งที่ขัดต่อหลักการกระทำผิดของนิติบุคคลเช่นนี้สมควรให้มีอยู่ต่อไปในระบบกฎหมายไทยหรือไม่

นอกจากนี้ มาตรา 237 วรรคสอง อาจกลายเป็นเครื่องมือกดดันแก่งัดกันทางการเมืองได้ง่ายยิ่งขึ้นเนื่องจากขอเพียงปรากฏว่ามีผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งไม่ว่าจะเล็กน้อยเพียงใดก็อาจนำไปสู่การยุบพรรคการเมืองได้เช่นกัน

วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการยุบพรรคของศาลรัฐธรรมนูญ

1. ปัญหาเกี่ยวกับข้อสันนิษฐานของกฎหมาย

ในบทบัญญัติมาตรา 237 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 นั้น คำว่าการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นมีความหมายหรือมีลักษณะหรือมีข้อสันนิษฐานอย่างไร ซึ่งข้อความดังกล่าวนี้ก็ควรจะหมายถึงการกระทำซึ่งให้ได้มาซึ่งอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการกล่าวคือ การปฏิวัติหรือรัฐประหารหรือการใช้กำลังเข้ายึดอำนาจการปกครอง รวมตลอดถึงการได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยมิได้รับความยินยอมพร้อมใจจากประชาชนส่วนใหญ่ซึ่งหมายถึงการกระทำอย่างใด ๆ ที่ทำให้กระบวนการเลือกตั้งซึ่งเป็นการแสดงออกถึงเจตจำนงทางการเมืองของประชาชนต้องผิดแปลกไปไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยฝ่าฝืนกฎหมายหรือการกระทำที่เป็นไปโดยไม่สุจริต การกระทำเช่นนี้ย่อมเป็นการกระทำซึ่งให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญทั้งสิ้น

แต่เดิมนั้นไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดให้การกระทำของหัวหน้าพรรคแต่ผู้เดียวหรือการกระทำของกรรมการบริหารพรรคการเมืองแต่เพียงผู้เดียวมีผลผูกพันพรรคการเมือง

เนื่องจากพรรคการเมืองนั้นมีฐานะเป็นนิติบุคคล ดังนั้นการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองจึงต้องเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารพรรค โดยมีหัวหน้าพรรคเป็น ผู้แทนพรรคการเมืองในกิจกรรมอันกระทบกับบุคคลภายนอกแต่หลักการที่ว่าแม้ไม่มีมติของพรรคให้กรรมการบริหารพรรคกระทำการอันฝ่าฝืนกฎหมาย แต่หากมีข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการบริหารพรรคหรือหัวหน้าพรรคมอบหมาย ยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจด้วย การดำเนินการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายนั้นก็ย่อมมีผลผูกพันพรรคการเมือง หลักการที่ว่านี้ปรากฏอยู่ในคำวินิจฉัยของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ ที่ 3 - 5/2550 กรณียุบพรรคไทยรักไทย โดยมีเหตุผลในคำวินิจฉัยที่สนับสนุนหลักการดังกล่าวซึ่งผู้วิจัยจะขอยกมากล่าวไว้พอสรุปได้ว่า “บุคคลของพรรคไทยรักไทยที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดนั้น ผู้หนึ่งเป็นทั้งกรรมการบริหารพรรค รองหัวหน้าพรรคและดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ส่วนอีกผู้หนึ่งเป็นทั้งกรรมการบริหารพรรค รองเลขาธิการพรรคและดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ซึ่งทั้งกระทรวงกลาโหม และกระทรวงคมนาคมต่างเป็นกระทรวงใหญ่ แสดงให้เห็นว่าทั้งสองคนนั้นเป็นบุคคลสำคัญของพรรคและได้รับความไว้วางใจอย่างยิ่งจากคณะกรรมการบริหารพรรคและหัวหน้าพรรค ย่อมต้องมีบทบาทในการบริหารงานและการกำหนดนโยบายในการดำเนินกิจการทางการเมืองของพรรคอย่างสูง อีกทั้งเมื่อมีผู้กล่าวหาว่า กรรมการบริหารพรรคทั้งสองคนดังกล่าวไปว่าจ้างพรรคการเมืองอื่นให้ส่งผู้สมัครและสนับสนุนให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงฐานข้อมูลสมาชิกพรรคการเมืองอื่นนั้น พรรคไทยรักไทยเองก็ไม่เคยมีการประชุมคณะกรรมการบริหารพรรคเพื่อให้เกิดความชัดเจนในข้อกล่าวหา เพียงแต่มีการประชุมผู้สมัครหรือการประชุมแบบกว้างๆ และมีการพูดกันว่ามิข้อกล่าวหาประการใดก็ให้ผู้เกี่ยวข้องไปสู้อคติ ไม่มีการประชุมเรื่องนี้เป็นกิจจะลักษณะทั้งก่อนและหลังวันเลือกตั้ง ทั้งที่ข้อกล่าวหาดังกล่าวเป็นเรื่องสำคัญที่กระทบต่อภาพลักษณ์ของพรรค ทำให้เชื่อได้ว่าก่อนดำเนินการดังกล่าว กรรมการบริหารพรรคทั้งสองจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารพรรคแล้วจึงถือได้ว่าเป็นการกระทำของพรรคและมีผลผูกพันพรรค”

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนี้เอง ซึ่งเชื่อว่าเป็นการนำไปสู่การกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 ว่าหากเป็นการกระทำของหัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคให้ถือว่ามีผลผูกพันพรรคการเมืองแต่อย่างไรก็ตามก็มีข้อสังเกตจากคำวินิจฉัยดังกล่าวว่า การกระทำอย่างไรจึงจะถือได้ว่าเป็นการกระทำของกรรมการบริหารพรรคผูกพันพรรคการเมือง กล่าวคือไม่จำเป็นต้องมีมติของพรรคให้กระทำการหรือแม้หัวหน้าพรรคไม่ได้เป็นผู้มอบหมาย หากมีพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการบริหารพรรคมอบหมายหรือยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจกับการกระทำนั้น ก็ย่อม

มีผลผูกพันพรรคการเมือง ซึ่งพฤติการณ์เช่นว่านั้นก็คือ กรรมการบริหารผู้นั้นเป็นบุคคลสำคัญของพรรคและต้องได้รับความไว้วางใจอย่างยิ่ง จากคณะกรรมการบริหารพรรคและหัวหน้าพรรคและต้องมีบทบาทในการบริหารงานและการกำหนดนโยบายในการดำเนินกิจการทางการเมืองของพรรคอย่างสูงและเมื่อได้มีการกล่าวหาว่ากรรมการบริหารพรรคได้กระทำความผิดหากไม่เคยมีการประชุมคณะกรรมการบริหาร เพื่อให้เกิดความชัดเจนในข้อกล่าวหา ก็อาจจะทำให้เชื่อได้ว่าการดำเนินการของกรรมการบริหารพรรคดังกล่าวนั้นได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองแล้วจะเห็นว่าบทบัญญัติในมาตรา 237 แห่งรัฐธรรมนูญนั้นน่าจะเกิดจากเจตนาที่ดีของผู้ร่างรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้การเลือกตั้งอันถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม ไม่ต้องการให้เกิดการซื้อสิทธิขายเสียง พรรคการเมืองจึงต้องมีส่วนร่วมในการป้องกันด้วย กล่าวคือ หากพรรคการเมืองเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องก็ต้องมีบทลงโทษถึงขั้นต้องยุบพรรค ซึ่งผู้ที่มีส่วนสำคัญในการกำหนดวิธีการดำเนินการของพรรคการเมืองก็คือ หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคเพราะฉะนั้นเมื่อหัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคกระทำผิดเสียเองก็ต้องถือว่าการกระทำนั้นมีผลผูกพันพรรคด้วย นั่นหมายความว่าก็ต้องมีบทลงโทษถึงขั้นยุบพรรคเช่นกัน ดังนั้นทั้งหัวหน้าพรรคและบรรดากรรมการบริหารพรรคทั้งหลายจึงต้องมีหน้าที่คอยสอดส่องป้องกันมิให้เกิดการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งรวมทั้งต้องไม่เป็นผู้ กระทำผิดเสียเอง

แต่อย่างไรก็ตาม การที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรา 237 ที่ใช้ถ้อยคำว่า “ให้ถือว่า” พรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นการใช้ถ้อยคำที่ไม่เปิดโอกาสให้ตีความเป็นอย่างอื่นได้เลยและเป็นบทบัญญัติที่เคร่งครัดจนเกินไป ซึ่งการยุบพรรคการเมืองนั้นเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพทางการเมืองของประชาชนที่รุนแรงอย่างหนึ่งกล่าวคือ เนื่องจากพรรคการเมืองเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย พรรคการเมืองเป็นสถาบันที่เป็นกลไกสำคัญอันหนึ่งในการบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งนี้เพราะการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในสังคมนั้นสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองโดยสันติวิธีได้ เพื่อที่จะเลือกสรรผู้นำทางการเมืองเข้ามาทำหน้าที่บัญญัติกฎหมายและบริหารราชการแผ่นดิน พรรคการเมืองจึงเป็นองค์การสำคัญองค์หนึ่งที่จะส่งเสริมและสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในสังคมหรืออาจจะกล่าวได้ว่า พรรคการเมืองนั้นเป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยกับองค์กรของรัฐในเมื่อประชาชนไม่สามารถเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยของตนโดยตรง จึงจำเป็นต้องผ่านผู้แทนที่ได้รับเลือกจากสมาชิกในสังคมนั้นเพื่อจะเปลี่ยนเจตนารมณ์ทางการเมืองของ

ประชาชนไปสู่เจตนารมณ์ทางการเมืองของรัฐซึ่งยึดถือหลักอำนาจธิปไตยเป็นของปวงชน ทั้งนี้สืบเนื่องจากพรรคการเมืองเป็นองค์กรจัดตั้งทางการเมืองของคณะบุคคลที่มีแนวความคิด อุดมการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมใกล้เคียงกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน นอกจากนี้พรรคการเมืองยังเป็นศูนย์รวมของความคิดทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันและดำเนินการต่อสู้ทางความคิดดังกล่าวเพื่อให้เกิดหลักการร่วมกันด้วย (ชนินทร์ ดิชาวัน, ออนไลน์, 2551)

เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า พรรคการเมืองมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในระบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย บทบัญญัติของกฎหมายอันเกี่ยวกับพรรคการเมืองจึงต้องมีลักษณะที่เป็นการส่งเสริมและพัฒนาพรรคการเมืองให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งการที่ได้มีบทบัญญัติของกฎหมายที่บังคับใช้กับพรรคการเมืองค่อนข้างเข้มงวดอาจมีผลให้พรรคการเมืองที่ไม่รับผิดชอบหรือจัดตั้งขึ้นมาเพื่อผลประโยชน์ระยะสั้นบางประการต้องสิ้นสุดหรือถูกยุบไปแต่ความเข้มงวดของกฎหมายก็ได้มีผลให้พรรคการเมืองบางพรรคที่มีความตั้งใจที่จะเป็นพรรคการเมืองที่ดี อาจถูกยุบเลิกไปอันเกิดจากการกระทำความผิดของบุคคลเพียงคนเดียวเท่านั้น ซึ่งยังไม่ได้มีการพิสูจน์ความจริงเลยว่าพรรคการเมืองหรือคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองได้รู้เห็นถึงการกระทำนั้นด้วยหรือไม่แต่กฎหมายกลับให้ถือว่าผูกพันพรรคการเมือง ซึ่งอาจทำให้พรรคการเมืองนั้นถูกยุบพรรคได้โดยง่ายเกินไปจึงเห็นว่าบทบัญญัติในมาตรา 237 แห่งรัฐธรรมนูญและมาตรา 103 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 ไม่น่าสอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

การผ่อนคลายความเข้มงวดของกฎหมายจะช่วยทำให้พรรคการเมืองที่ถูกกล่าวหามีโอกาสที่จะสืบพิสูจน์ความจริงได้ ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้พรรคการเมืองมีความรับผิดชอบต่อและเป็นบทบัญญัติที่มีลักษณะพัฒนาพรรคการเมือง อันจะทำให้เกิดพรรคการเมืองที่เข้มแข็งเป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตยต่อไปในอนาคต

2. ปัญหาการตีความของศาลรัฐธรรมนูญ

พรรคการเมืองนับเป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญที่สุดสถาบันหนึ่ง ในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน การรวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมืองเป็นเสรีภาพอันจะขาดเสียมิได้ ตามหลักกฎหมายที่ยอมรับนับถือกันทั่วไปในนานอารยะประเทศ การยุบพรรคการเมืองจะกระทำได้นั้นเมื่อเหตุอันจำเป็นที่จะต้องรักษาไว้ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หรือเป็นกรณีให้เห็นได้ว่าพรรคการเมืองนั้นไม่ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองต่อไปแล้วเท่านั้นเพราะการยุบพรรคการเมืองนอกจากจะทำลายสถาบันทางการเมืองลงแล้ว ยังมีผลเป็นการทำลายเสรีภาพในการรวมตัวกัน เพื่อสร้างเจตจำนงทางการเมืองของราษฎรซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจธิปไตยอีกด้วย การตีความกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง จึงไม่สามารถทำได้โดยการอ่านกฎหมายแบบยึดติด

กับถ้อยคำเท่านั้น แต่จะต้องคำนึงถึงหลักการอันเป็นรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ตลอดสิทธิทางการเมืองของปัจเจกบุคคลประกอบด้วยเสมอ ดังนั้นปัญหาการตีความเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 จึงมีประเด็นที่เป็นปัญหาเกี่ยวข้องกับการตีความของศาลรัฐธรรมนูญ ดังนี้

2.1 ปัญหาการตีความเกี่ยวกับความรับผิดชอบของคณะกรรมการบริหารพรรคที่มีส่วนรู้เห็นกับการกระทำผิด

การตีความตามกฎหมายของศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 237 วรรคสอง ประกอบมาตรา 68 วรรคสี่ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550 เกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง โดยมีบทบัญญัติตามที่ปรากฏข้อถกเถียงเกี่ยวกับการตีความกฎหมายอยู่ในขณะนี้ว่า ในกรณีที่กรรมการบริหารพรรคการเมืองกระทำความผิดตามกฎหมายเลือกตั้งและถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง การกระทำของกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้นจะส่งผลให้ต้องดำเนินการยุบพรรคการเมืองดังกล่าวและต้องเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งกรรมการบริหารพรรคคนอื่นที่ไม่ได้รู้เห็นเป็นใจกับการกระทำความผิดนั้น โดยที่ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการตีความรัฐธรรมนูญ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและอาจก่อให้เกิดวิกฤติทางการเมืองตามมาได้ เพราะนอกจากจะมีการบัญญัติข้อความดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา 237 วรรค 2 แล้วบทบัญญัติทำนองดังกล่าวข้างต้นได้รับการบัญญัติซ้ำไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พุทธศักราช 2550 มาตรา 103 วรรคสอง โดยมีถ้อยคำที่คล้ายคลึงกันคือมาตราดังกล่าวได้บัญญัติเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งว่า "...ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองเพื่อเสนอคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ยุบพรรคการเมืองนั้นในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้นให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น มีกำหนดห้าปีนับแต่วันที่มิคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง"

หากพิจารณาจากถ้อยคำที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ประกอบกับความเห็นของอดีตสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญบางท่านกรณีอาจเห็นไปได้ว่า เมื่อกรรมการบริหารพรรคการเมืองคนหนึ่งกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้งและถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งแล้ว รัฐธรรมนูญให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งเท่ากับว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องดำเนินการเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรคการเมืองนั้นและเมื่อรัฐธรรมนูญบัญญัติว่าให้ถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจการ

ปกครองประเทศ โดยวิธีการที่ไม่เป็นตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกรณีนี้เป็นกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญไม่อาจสั่งยกเลิกการกระทำได้เพราะการกระทำได้เสร็จสิ้นไปแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญก็ย่อมจะต้องวินิจฉัยยุบพรรคการเมืองนั้นและต้องเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้นทุกคนเป็นเวลาห้าปีมีปัญหาว่าความเข้าใจกฎหมายและการตีความกฎหมายในลักษณะเช่นนี้เป็นความเข้าใจที่ถูกต้องหรือไม่

2.2 ปัญหาการตีความในทางนิติศาสตร์

การใช้และการตีความกฎหมายไม่ได้มีความหมายเพียงแต่การอ่านถ้อยคำของกฎหมาย หรือการสอบถามความเห็นของผู้ร่างกฎหมายแล้วให้ความหมายของบทกฎหมายนั้นตามถ้อยคำหรือตามความต้องการของผู้ร่างกฎหมายเท่านั้น ถึงแม้ว่าถ้อยคำของบทกฎหมายจะเป็นปฐมบทของการตีความกฎหมายทุกครั้งแต่การตีความกฎหมายก็ไม่ใช่เป็นการตีความโดยยึดคิดแต่เฉพาะกับถ้อยคำตามตัวอักษรเสมอไป แม้ว่าความเห็นของผู้ร่างกฎหมายจะเป็นสิ่งที่ต้องนำมาคำนึงประกอบในการค้นหาความหมายของบทกฎหมายก็ตาม เพราะความเห็นของผู้ร่างกฎหมายก็ไม่ใช่เครื่องชี้ขาดความหมายของบทกฎหมายบทนั้นแต่เพียงประการเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้ร่างกฎหมายได้ร่างกฎหมายขัดแย้งกันเองในกฎหมายฉบับเดียวกัน หรือกรณีที่ผู้ร่างกฎหมายไม่ได้คาดเห็นผลร้ายของการร่างกฎหมายเช่นนั้นขณะร่างกฎหมายในการตีความกฎหมาย นอกจากจะต้องพิจารณาถ้อยคำ บริบททางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมในขณะร่างกฎหมายนั้นแล้ว สิ่งที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันและในหลายกรณีอาจสำคัญยิ่งกว่าคือ การพิจารณาระบบกฎหมายทั้งระบบพิจารณาหลักเกณฑ์อันเป็นเสาหลักที่ยึดโยงระบบกฎหมายนั้นไว้ ตลอดจนพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของบทกฎหมายบทนั้น (Ratio Legis) หลักเกณฑ์การตีความดังกล่าวมานี้เป็นเครื่องป้องกันไม่ให้เกิดการตีความกฎหมายอันประหลาดและขัดกับสำนึกในเรื่องความยุติธรรม

กล่าวเฉพาะการตีความกฎหมายที่เกี่ยวกับกบฏการยุบพรรคการเมืองที่กล่าวมาข้างต้น หากตีความตามถ้อยคำหรือตีความตามความประสงค์ของผู้ร่างรัฐธรรมนูญบางท่านก็เท่ากับว่าการกระทำความผิดของบุคคลเพียงคนเดียว ย่อมนำไปสู่การยุบพรรคการเมืองที่ประกอบไปด้วยสมาชิกพรรคการเมืองจำนวนมากได้ ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อมีการยุบพรรคการเมืองแล้วก็ต้องเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองทั้งหมดถึงแม้บุคคลดังกล่าวจะไม่ได้มีส่วนผิดในการกระทำนั้นเท่ากับตีความกฎหมายเอาผิดบุคคลซึ่งไม่ได้กระทำความผิดซึ่งขัดต่อหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างรุนแรง การตีความกฎหมายในลักษณะเช่นนี้ย่อมฝืนต่อสามัญสำนึกของวิญญูชนทั่วไปและเท่ากับทำให้กฎหมายในประเทศไทยย้อนยุคกลับไปเหมือนกับกฎหมายการประหารชีวิตญาติพี่น้องที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับกระทำ

ความ ผิดอันเป็นการฝืนพัฒนาการทางกฎหมายของโลก และจะทำให้สถานะทางกฎหมายของประเทศตกต่ำลงในสายตาของนานาอารยประเทศด้วย หากใช้เป็นความที่น่าภูมิใจไม่

3. ปัญหาเกี่ยวกับองค์กรพิทักษ์สิทธิเลือกตั้ง

ที่มาของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ได้รับการร้องเรียนและตรวจสอบเบื้องต้นในคดีการยุบพรรคพลังประชาชน พรรคชาติไทย และพรรคภูมิใจไทย ในครั้งนี้ก็มีที่มาจากการประกาศของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 13 ลงวันที่ 20 กันยายน 2549 ที่กำหนดว่า เพื่อให้การดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกตั้งของสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมและสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จึงได้มีการประกาศให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2541 มีผลบังคับใช้ต่อไป ทั้งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมและให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ออกประกาศให้ยื่นหรือขยายระยะเวลา หรือกำหนดวิธีการเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2549 เพื่อให้เหมาะสมแก่การเลือกตั้งที่ค้างดำเนินการหรือจำเป็นต้องดำเนินการต่อไปให้แล้วเสร็จ

ต่อมาก็ได้มีประกาศของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 26 ออกมาแก้ไขประกาศของ ฉบับที่ 13 โดยระบุว่า การยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มิให้กระทบกระเทือนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2541 โดยที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2541 ยังคงมีผลบังคับใช้ต่อไปจนกว่าจะมีกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกและให้ยกเลิกความใน ข้อ 2 และ ข้อ 3 ของประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 13 ลงวันที่ 20 กันยายน พุทธศักราช 2549 และให้ถือว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งได้รับแต่งตั้งตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 13 ลงวันที่ 20 กันยายน พุทธศักราช 2549 ได้รับการสรรหาและแต่งตั้งโดยชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2541 โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งตั้งแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้งตามประกาศดังกล่าวและมีอำนาจและหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2541 และกฎหมายอื่นที่บัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีจำนวน 5 คน ประกอบด้วย

- 3.1 นายอภิชาติ สุจริตานนท์ เป็นประธานกรรมการ
- 3.2 นายประพันธ์ นัยโกวิท
- 3.3 นางสดศรี สัตยธรรม
- 3.4 นายสมชัย จิงประเสริฐ
- 3.5 นายสุเมธ อุปนิสากร

นอกจากจะมีประกาศฉบับดังกล่าวเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้ง จำนวน 5 คน แล้วคณะกรรมการบางคนก็ยังสามารถได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหรือมีหน้าที่ที่จะดำเนินการทางการเมืองอื่นๆ อีกโดยเฉพาะอย่างยิ่ง นางสดศรี สัตยธรรม และ นายประพันธ์ นัยโกวิท นั้นยังได้รับแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญและกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญที่มีบทบาทโดดเด่นและสำคัญยิ่งในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2550 ด้วยและเมื่อรัฐธรรมนูญ 2550 ผ่านการออกเสียงประชามติและประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ทั้งนี้โดยผลของบทเฉพาะกาลมาตรา 299 วรรคสองซึ่งบัญญัติให้กรรมการการเลือกตั้งทั้ง 5 คนดังกล่าวยังคงอยู่ในตำแหน่งและใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญใหม่ต่อไปได้เลยจนกว่าจะครบวาระ 7 ปีในวันที่ 19 กันยายน 2556 (พิจิตร เกิดจร, 2552, หน้า 110 - 111) และคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ได้รับแต่งตั้งมาจากคณะรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 ก็ได้มีบทบาทในการเข้ามาเกี่ยวข้องกับนักการเมือง โดยเฉพาะเป็นต้นธารแห่งกระบวนการยุติธรรมในประเด็นของการยุบพรรคการเมือง ซึ่งกรณีที่จะยุบพรรคการเมือง โดยพิจารณาว่าเหตุที่เกิดขึ้นกับพรรคการเมืองพรรคหนึ่ง ซึ่งกรรมการบริหารพรรคการเมืองถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนประกาศผลการเลือกตั้งโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้วจะตีความกฎหมายให้ดำเนินการยุบพรรคการเมืองนั้น โดยอัตโนมัติ ผลในทางกฎหมายก็เสมือนกับว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งจะเป็นผู้มีอำนาจยุบพรรคการเมืองนั่นเองในทางความเป็นจริง เพราะการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนประกาศผลการเลือกตั้งเป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยศาลฎีกาได้ตีความรับรองไว้ว่า การวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่สุดไม่อาจถูกตรวจสอบได้ (ซึ่งมีปัญหาอย่างยิ่งในทางทฤษฎี) หากยึดติดกับถ้อยคำตามกฎหมายแล้ว เมื่อมีการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งกลไกการยุบพรรคการเมืองจะตามมาทันทีและหากไม่ตีความรัฐธรรมนูญตามที่กล่าวมาแล้วแม้แต่ศาลรัฐธรรมนูญเองก็อาจจะไม่มีดุลพินิจที่จะวินิจฉัยเป็นอย่างอื่นได้ ทั้งนี้ยังไม่ต้องพิเคราะห์ถึงข้อเท็จจริงในทางการเมืองว่าใครบ้างที่จะมาดำรงตำแหน่งเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและกฎเกณฑ์การสรรหาบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นศาลรัฐธรรมนูญหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งว่า มีความชอบธรรม มีความเป็นกลางหรือไม่เพียงใด

กลไกทางกฎหมายที่ได้รับการออกแบบไว้โดยผู้ร่างรัฐธรรมนูญและผู้ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ แม้ว่าอาจจะเกิดจากความหวังดีของผู้ร่างรัฐธรรมนูญและผู้ร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญที่จะจัดการทุจริตการเลือกตั้งแต่เป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ถูกต้องและรุนแรงเกินสมควรกว่าเหตุ การดำเนินการกับผู้ทุจริตการเลือกตั้งเป็นสิ่งที่จะต้องกระทำแต่ต้องดำเนินการกับบุคคลนั้นไม่ใช่กับพรรคการเมืองหรือบุคคลอื่นที่ไม่ได้กระทำความผิดด้วย มิต้องกล่าวว่าการออกแบบกลไกในลักษณะเช่นนี้ เป็นการมอบอำนาจให้กับคณะกรรมการการเลือกตั้งอย่างมากและเมื่อการใช้อำนาจดังกล่าวส่วนหนึ่งปราศจากการตรวจสอบในทางตุลาการ เช่น การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนประกาศผลการเลือกตั้งผลที่เกิดขึ้นตามมาคือ ปัญหามาตรฐานของการวินิจฉัยและความเสมอภาคในการใช้กฎหมาย ตลอดจนความเป็นธรรมต่อบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการนั้น กลไกดังกล่าวนี้จะเป็นกลไกที่กระทบกับประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดินและสร้างปัญหาทั้งทางการเมืองและกฎหมายให้กับประเทศ

การยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนี้ปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นผลจากการทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 บรรดาบุคคลที่เข้าไปมีส่วนยกร่างรัฐธรรมนูญนั้นแม้บางท่านจะมีความปรารถนาดีต่อบ้านเมืองแต่จากวิกฤติการเมืองไทยตั้งแต่ พ.ศ.2549 เป็นต้นมาทำให้บุคคลเหล่านั้นกลายเป็นผู้ที่ฝักฝ่ายทางการเมืองทั้งโดยเปิดเผยและไม่เปิดเผยทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงมีบทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องหรือสอดคล้องกับหลักการที่ควรจะเป็นหลายประการ ดังนั้นผลของการดำเนินการขององค์กรบางองค์กรที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องในการเมือง จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะถูกกล่าวหาว่ามีความไม่เป็นกลางทางการเมือง ขาดความโปร่งใส มีความเป็นสองมาตรฐานและถูกวิพากษ์วิจารณ์ในที่สุด

4. ปัญหาความไม่เป็นธรรมในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่สั่งให้ยุบพรรคการเมืองทั้ง 3 พรรคนั้น มีจุดเริ่มต้นมาจากการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งกรรมการบริหารของ 2 พรรคการเมือง เนื่องจากกระทำการที่ผิดกฎหมายเลือกตั้งแล้วทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมหรือที่ภาษาชาวบ้านเรียกกันว่า “ให้ใบแดง” เริ่มต้นจากนายสุนทร วิลาวัลย์ ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขต 1 จังหวัดปราจีนบุรีเมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ.2551 นายมณเฑียร สงฆ์ประชา ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 1 จังหวัดชัยนาท เมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ.2551 ส่วนนายขยงยุทธ ดิยะไพรัช ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน กลุ่มที่ 1 ซึ่งดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารพรรคพลังประชาชนอยู่ในขณะนั้น (ต่อมาได้ลาออกจากกรรมการบริหารพรรคพลังประชาชนเพราะได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งประธานสภาผู้แทนราษฎร) ถูกศาลฎีกาแผน

คดีเลือกตั้งสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ.2551 เนื่องจากการทุจริตเลือกตั้ง เช่นเดียวกัน

ข้อสังเกตในเบื้องต้นกรณีของนายสุนทร วิลาวัลย์ จากพรรคประชาธิปัตย์และนายมณฑิธร สงฆ์ประชา จากพรรคชาติไทยนั้นอำนาจในการพิจารณาเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งนั้นเป็นของคณะกรรมการเลือกตั้งอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรา 239 วรรคหนึ่งที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนการประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่สุด” แต่การประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 30 วันนับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติในมาตรา 127 วรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญที่บัญญัติว่า “ภายในสามสิบวันนับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาเพื่อให้สมาชิกได้มาประชุมเป็นครั้งแรก” เมื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงต้องประกาศรับรองผลการเลือกตั้งให้แล้วเสร็จอย่างช้าที่สุดภายในวันที่ 22 มกราคม พ.ศ.2551

เพราะฉะนั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดก็ตามถูกคณะกรรมการการเลือกตั้งลงมติเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนวันที่ 22 มกราคม พ.ศ.2551 เช่น นายสุนทร วิลาวัลย์ และนายมณฑิธร สงฆ์ประชา ก็จะไม่มีความผิดแย้งมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ว่ากรณีใดๆ (แม้จะมีคณะกรรมการกฤษฎีกาทำหน้าที่กลั่นกรองมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งอีกชั้นหนึ่งแต่อำนาจในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายก็ยังคงเป็นของคณะกรรมการการเลือกตั้ง) แต่ในกรณีของนายขยงยุทธ ดิยะไพรัช นั้นคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2551 แต่เมื่อเป็นมติที่เกิดขึ้นหลังจากวันที่ 22 มกราคม จึงต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อพิจารณาวินิจฉัยอีกครั้งหนึ่งและคำวินิจฉัยของศาลฎีกาในกรณีนี้ถือเป็นเด็ดขาด ตามบทบัญญัติในมาตรา 239 วรรคสองของรัฐธรรมนูญที่บัญญัติว่า “ในกรณีที่ประกาศผลการเลือกตั้งแล้วถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใดให้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย....”

ในกรณีของนายขยงยุทธ ศาลฎีกาได้มีคำวินิจฉัยเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ.2551 หลังจากมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งกว่า 5 เดือน แต่ประเด็นสำคัญก็คือว่า นายขยงยุทธ มีสิทธิที่จะได้แย้งมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งในศาลฎีกาได้ และศาลฎีกาอาจจะวินิจฉัยในทางที่เป็นคุณต่อนายขยงยุทธ ก็เป็นไปได้ ขณะที่นายสุนทร และนายมณฑิธร ไม่มีสิทธิที่จะต่อสู้คดีในศาลฎีกากลับต้องก้มหน้ายอมรับชะตากรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

สรุปความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นจากที่ได้อธิบายรายละเอียดทั้ง 3 กรณีข้างต้นคือในช่วงเวลาที่แตกต่างกันสิทธิของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่จะโต้แย้งมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้นแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ผู้ที่ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนวันที่ 22 มกราคม พ.ศ.2551 ต้องก้มหน้ายอมรับชะตากรรมโดยไม่มีสิทธิโต้แย้งใดๆ ทั้งสิ้นในขณะที่ผู้ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายหลังจากวันที่ 22 มกราคม พ.ศ.2551 กลับมีสิทธิโต้แย้งมติดังกล่าวในศาลฎีกาได้

บทบัญญัติที่เลือกปฏิบัติเช่นนี้ จึงขัดกับหลักของความเสมอภาคของประชาชน ภายใต้กฎหมายอย่างชัดเจนและไม่เป็นธรรมต่อพรรคชาติไทยและพรรคมหาชนชาติไทยที่กรรมการบริหารพรรคของตนมีสิทธิในการต่อสู้เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์น้อยกว่าพรรคพลังประชาชน ถ้ายังปล่อยให้บทบัญญัติที่ไม่เป็นธรรมเช่นนี้ คงอยู่ต่อไปในอนาคตจะเป็นการเปิดโอกาสให้คณะกรรมการการเลือกตั้งช่วยเหลือและกลั่นแกล้งพรรคการเมืองต่างๆ ได้ง่ายโดยตัดสิทธิเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นกรรมการ บริหารพรรคการเมืองที่ตนเองไม่ชอบก่อนครบกำหนด 30 วันนับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สมัครคนนั้นไปต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ในชั้นศาล และนำไปสู่การยุบพรรคการเมืองนั้นได้อย่างรวดเร็ว

ขณะเดียวกันก็จะถ่วงเวลาการตัดสินผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ตนสนับสนุนหลังครบกำหนด 30 วันเพื่อเปิดโอกาสให้ไปต่อสู้คดีในชั้นศาลได้ก็จะสามารถยืดอายุของพรรคการเมืองพรรคนั้นออกไปได้อีกหลายเดือน ซึ่งถ้าเกิดพฤติกรรมเช่นนี้จริงจะเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อระบอบประชาธิปไตยที่มีการเลือกตั้งและพรรคการเมืองเป็นสถาบันสำคัญ

อีกประเด็นหนึ่งก็คือ นอกจากกระบวนการเริ่มต้นของการพิจารณาคดียุบพรรคการเมืองจะก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมระหว่างพรรคการเมืองต่างๆ ด้วยแล้วผลของคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งและคำพิพากษาของศาลฎีกา ยังไม่มีความโปร่งใสและไม่สามารถตรวจสอบได้ กล่าวคือ เพราะเหตุที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งและผู้พิพากษาในศาลฎีกาต้องเขียนคำวินิจฉัยส่วนตนแล้วประกาศในราชกิจจานุเบกษาหรือเผยแพร่ผ่านสื่อสารมวลชน

ผลที่ตามมาก็คือ สาธารณชนไม่มีโอกาสตรวจสอบแนวคิดการใช้เหตุผลในการพิจารณาจำนวนของกรรมการการเลือกตั้งและผู้พิพากษาศาลฎีกาแต่ละคนว่าถูกต้องเหมาะสมน่าเชื่อถือหรือไม่เพียงใด ช่องว่างของรัฐธรรมนูญในประเด็นนี้จึงเป็นการเปิดโอกาสให้คณะกรรมการการเลือกตั้งและผู้พิพากษาศาลฎีกา พิจารณาการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครตามอำเภอใจและอาจเอื้อประโยชน์ให้พรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งได้ตลอดเวลา โดยที่ไม่มีใครสามารถตรวจสอบได้